gumburas atkirstas, šonas skaldytas), paukščio alkūnkaulio fragmentas.

Plotas 6/3, *gylis 70–80 cm*. Avies / ožkos blauzdikaulio distalinė dalis, vištos mentės fragmentas.

Plotas 6/3, *gylis 2 m*. Galvijo krūtinės slankstelis (be diskų; amžius – iki 5 m.), kiaulės dubens klubaduobės dalis bei paukščio blauzdikaulio fragmentas.

Plotas 6/5, *gylis 1,5–1,6 m*. Galvijo poliežuvinis kaulas, avies / ožkos plaštaka (kairės kojos), šuns kairės kojos petikaulio dalis, vištos petikaulio dalis.

Atskiroje dėžėje pateikta arklio kaukolė ir krūtinės dalis (amžius – 5,5–6 m.; lytis – eržilas).

Preliminary osteological research results from the 2009 excavations

Bones found at various archaeological sites and dating to different periods were studied in 2009 at the Osteological Laboratory of the LVA Department of Anatomy and Physiology. The osteological material excavated during archaeological expeditions is kept in the Laboratory's storage facilities.

Rimantas Jankauskas,
Arūnas Barkus, Agnius Urbanavičius

Preliminarūs 2009 m. archeologinių kasinėjimų antropologinės medžiagos tyrimų rezultatai

Po 2009 m. archeologinių tyrinėjimų sezono VU MF ištirti kelių šimtų asmenų palaikai iš griautinių palaidojimų. Medžiaga išvalyta, konservuota, identifikuota ir dokumentuota. Atlikta vizuali palaikų lyties ir amžiaus diagnostika pagal visuotinai priimtas metodikas, detaliai įvertinta patologija ir dantų būklė, duomenis surašant į specialias osteologines ir dantų būklės formas. Atlikta grupinė suardytų palaidojimų identifikacija, nustatant minimalų individų skaičių, jų galimą lytį ir amžių. Mokslinės informacijos požiūriu vertingiausia medžiaga saugoma katedros saugyklose ir prieinama tolesniems detalesniems tyrimams. Neinformatyvi medžiaga grąžinta perlaidoti. Žemiau pateikiama trumpa medžiagos charakteristika, apibūdinant kaulinės medžiagos išlikimą bei ryškiausią patologiją.

Geležies amžius

GRIAUTINIAI KAPAI

Šiaulių kapinynas, Vaisių g. 16a, (A. Šapaitės 2009 m. tyrinėjimai).

Aptikti ir ištirti 13 asmenų palaikai ir jų fragmentai. 8 iš jų buvo vyrai (vienas – vyras?), 4 moterys ir 1 vaikas. Iš šių palaidojimų pažymėtini:

Kapas 15. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 45–50 m. Daugelis diseminuotos idiopatinės skeleto hiperostozės (DISH) požymių, dešinės pusės šlaunikaulio diafizės vidurio sugijęs lūžis, abiejų pusių blauzdikaulių diafizių osteoperiostitas, kaklo IV–VI slankstelių osteochondrozė, juosmens I–II slankstelių Šmorlio mazgai.

Kapas 16. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 35–40 m. Dešinės pusės blauzdikaulio ir abiejų pusių šeivikaulių diafizių periostitas, juosmens V slankstelio kompresinis lūžis.

Viduramžių ir naujųjų laikų griautiniai kapai

Gauta ir tirta medžiaga iš **Anykščių, Vyskupo skvero** (E. Pranckėnaitės 2008 m. tyrinėjimai), **Marijampolės, Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčios šventoriaus ir Marijonų vienuolyno komplekso** (A. Zalepūgienės 2009 m. tyrinėjimai), **Stabatiškių dvarvietės** (Ignalinos r., O. Fediajevo 2009 m. tyrinėjimai), **Šiaulių, Vilniaus g. 74** (A. Šapaitės 2009 m. tyrinėjimai). Medžiaga buvo negausi ir mažai informatyvi. Antropologinių tyrimų ataskaitos įteiktos objektus tyrinėjusiems archeologams.

Grinaičiai, Žydkapio piliakalnis (Šakių r., E. Pranckėnaitės 2009 m. tyrinėjimai). Medžiaga unikali, nes tai – vienos iš nedaugelio tyrinėtų judėjų konfesijos atstovų kapinės. Palaikai tirti vietoje ir grąžinti perlaidoti. Tirti 56 registruotų kapų ir nenustatyto skaičiaus suardytų palaidojimų palaikai. Dominavo kūdikių ir vaikų palaidojimai (7 vyrai, 8 moterys, 41 vaikas ir paauglys). Iš jų pažymėtini:

Kapas 13. Kaukolė ir skeletas. Vyras, 40–45 m. Sugijęs dešiniojo šeivikaulio apatinio trečdalio lūžis.

Kapas 39. Kaukolė ir skeletas. Vaikas, 4 m. ± 12 mėn. Abipusis įgimtas klubo sąnario išnirimas.

***Plotas 4**, kv. 2A gylis 60 cm.* Per 40 m. amžiaus vyro kaulai. Dešiniojo kelio sąnario osteoartritas.

Daugiausia medžiagos gauta iš taikomųjų (paprastai su statybos darbais susijusių) kasinėjimų Vilniuje.

Vilnius, Bokšto g. 6 (R. Jonaičio 2009 m. tyrinėjimai).

Ne mažiau kaip 280 asmenų palaikai ar jų fragmentai. 96 vaikai, 88 vyrai (11 – vyrai?), 83 moterys (5 – moterys?), 11 suaugusiųjų lytis nežinoma, 3 asmenų nei lytis, nei amžius nenustatyti. Toliau pateikiamas įdomesnės patologijos atvejų sąrašas.

Korpusas 1

Patalpa 1, P dalis

Kapas 141. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Moteris, 25–30 m. Dešinės pusės klubakaulio ankilozė su kryžkauliu, abiejų pusių blauzdikaulių diafizių periostitas.

Kapas 142. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Moteris, 30–35 m. Dešinės pusės blauzdikaulio diafizės periostitas.

Patalpa 7

Kapas 6. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Moteris, per 50 m. Kairės pusės stipinkaulio sugijęs lūžis tipinėje vietoje, kairės pusės alkūnkaulio distalinio sąnario nusidėvėjimas (osteoartritas).

Kapas 7. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Moteris, 40–50 m. Dešinės pusės plaštakos vieno proksimalinio ir viduriniojo pirštakaulių ankilozė.

Korpusas 2

Plotas 2, pusrūsis 8B

Kapas 78. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Vyras, 45–50 m. Juosmens II ir III slankstelių kompresinis lūžis.

Plotas 2, pusrūsis 9 PV dalis

Kapas 94. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 45–50 m. Klausomosios landos egzostozės (abipus), krūtinės IX ir visų juosmens slankstelių tuberkuliozė.

Plotas 2, pusrūsis 9 (8B (8)

Kapas 24. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 30–35 m. Anemijos požymiai akiduobėse (*cribra orbitalia*), kairės pusės 4 šonkaulių sugiję lūžiai (išlikę tik 4 šonkauliai).

Kapas 56. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 45–50 m. Sugijusi kairės pusės skruostinės ataugos trauma, juosmens

V slankstelio tipinė spondiliolizė, kairės pusės klubo sąnario artritas.

Plotas 2, pusrūsis 10B

Kapas 72. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Moteris, 30–35 m. Abiejų pusių blauzdikaulių diafizių periostitas.

Plotas 2, pusrūsis 13, P dalis

Kapas 99. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Paauglys, 12–15 m. Kirsta anga viršugalvyje (pažeisti abiejų pusių momenkauliai), kirsta (?) anga dešinėje kaktikaulio pusėje, anemijos požymiai akiduobėje (*cribra orbitalia*).

Kapas 118. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Paauglys (vyras), 15–18 m. Dešinės pusės žastikaulio diafizės lėtinis osteomielitas.

Plotas 2, pusrūsis 13

Kapas 132. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Moteris, 45–50 m. Krūtinės X–XII slankstelių kompresija.

Plotas 2, pusrūsis 13, Š dalis

Kapas 116. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Vyras, 40–45 m. Sugijęs kairiojo alkūnkaulio diafizės apatinio trečdalio lūžis, sugijęs kairiojo stipinkaulio diafizės apatinio trečdalio lūžis.

Plotas 2, pusrūsis 13, centrinė dalis

Kapas 119. Apatinio žandikaulio ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 40–45 m. Kairiojo šeivikaulio apatiniojo trečdalio sugijęs lūžis, daugelio stuburo slankstelių osteofitai, krūtinės IX ir X slankstelių ankilozė.

Kapas 129. Pokranijinio skeleto fragmentai. Moteris, per 40 m. Periostitas kairės pusės blauzdikaulio ir abiejų pusių šeivikaulių diafizių apatiniuose trečdaliuose, krūtinės VIII ir IX slankstelių osteofitai, osteochondrozė.

Plotas 2, pusrūsis 14 (ties įėjimu į korpusą 3)

Kapas 126. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 40–45 m. Abiejų pusių alkūnkaulių diafizių distalinio trečdalio sugiję lūžiai, vieno proksimalinio pirštakaulio sugijęs lūžis.

Plotas 2, pusrūsis 18B

Kapas 73. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 45–50 m. Daugelis diseminuotos idiopatinės skeleto hiperostozės (DISH) požymių, dešinės pusės mentės ir dešinės rankos IV ir V delnakaulių pamatų sugijusios traumos, taip pat dešinės pusės trečiojo šonkaulio du sugiję lūžiai, daugelio dešinės rankos sąnarių osteoartritas.

Korpusas 3

Patalpa 5

Kapas 29. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 40–45 m. Kairės pusės šeivikaulio diafizės distalinio galo sugijęs lūžis, krūtinės II–VI ir VIII–X slankstelių osteofitai, krūtinės X slankstelio Šmorlio mazgai.

Kapas 33. Žandikaulių ir pokranijinio skeleto fragmentai. Paauglys (vyras?), 15–18 m. Apatinio žandikaulio perimortalinis lūžis kairėje pusėje.

Kapas 41. Dviejų asmenų palaikų fragmentai: 35–40 m. amžiaus vyro ir 40–45 m. amžiaus moters. Vyro abiejų pusių blauzdikaulių diafizių periostitas, taip pat vyro dešinės pusės alkūnkaulio vidurinio trečdalio sugijęs lūžis.

Kapas 42. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 35–40 m. Abiejų pusių blauzdikaulių diafizių periostitas.

Kapas 46. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 30–35 m. Anemijos ir skorbuto požymiai su kraujosruvomis dešinėje akiduobėje (*cribra orbitalia*), krūtinės XII slankstelyje – Šmorlio mazgai.

Kapas 52. Kaukolės fragmentai (be apatinio žandikaulio). Vyras, 20–25 m. Daugybiniai kaukolės sužalojimai aštriu įrankiu be gijimo žymių (kirsta žaizda pakauškaulio dešinėje pu-

sėje, abiejų pusių momenkauliuose, kirsta vertikali (sagitaliai) žaizda kairiajame smilkinkaulyje, kirsta žaizda kairėje kaktikaulio pusėje, dvi kirstos žaizdos viršutiniajame žandikaulyje – per skruostakaulį).

Kapas 52a. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 35–40 m. Juosmens I–III slankstelių Šmorlio mazgai, juosmens IV slankstelio kompresinis lūžis.

Kapas 76. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Moteris, 35–40 m. Anemijos ir skorbuto požymiai abiejose akiduobėse (*cribra orbitalia*, sukalkėjusios kraujosruvos).

Kapas 97. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Vaikas, 12 m. ± 30 mėn. Labai ryškūs anemijos požymiai kairėje akiduobėje (*cribra orbitalia*).

Kapas 98. Kaukolė ir pokranijinis skeletas. Vyras, per 55 m. Krūtinės X – juosmens IV slankstelių osteofitai, juosmens V slankstelio kompresinis lūžis, kairės pusės 6 šonkaulių ir dešinės pusės vieno šonkaulio sugiję lūžiai, dešiniojo šeivikaulio diafizės distalinio trečdalio sugijęs lūžis, kairiojo alkūnkaulio diafizės perimortalinis lūžis, dešiniojo šlaunikaulio diafizės osifikuojantis miozitas atitraukiamojo raumens tvirtinimosi vietoje, abiejų pusių pėdų nykščių pirštakaulių išnirimas dėl nepatogaus apavo (*hallux valgus*) ir tų pačių pirštakaulių sąnarių degeneracinis osteoartritas, daugelis diseminuotos idiopatinės skeleto hiperostozės (DISH) požymių.

Kapas 101. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 25–30 m. Uždegimo požymiai gomuryje.

Kapas 168. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Moteris, 35–40 m. Anemijos požymiai abiejose akiduobėse (*cribra orbitalia*), kairės pusės žastikaulio chirurginio kaklelio sugijęs lūžis, daugelio krūtinės slankstelių osteofitai, krūtinės XII slankstelio kompresinis lūžis.

Kapas 171. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Vyras, 30–35 m. Kairės pusės alkūnkaulio apatinio trečdalio sugijęs lūžis.

Po P siena

Kapas 149. Menki kaukolės ir skeleto fragmentai. Nenustatytos lyties suaugęs asmuo (per 20 m.). Kairės pusės šlaunikaulio diafizės osifikuojantis miozitas atitraukiamojo raumens prisitvirtinimo vietoje (traumos pėdsakai).

Koridorius 3

Kapas 153. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 40–45 m. Viena osteoma kaktikaulio vidurinėje dalyje, daugelio sąnarių artrito pradžia, kairės pusės alkūnės bei riešo sąnarių artritas, krūtinės VI–VIII slanksteliuose – Šmorlio mazgai, krūtinės XI ir XII slankstelių osteofitai, juosmens V slankstelio liumbalizacija.

Kapas 173. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 45–50 m. Sugijęs dešinės pusės stipinkaulio diafizės proksimalinio trečdalio lūžis, dėl jo atsiradusi dešinės pusės alkūnkaulio diafizės egzostozė, kairės pusės dviejų šonkaulių sugiję lūžiai, kaklo V ir VI slankstelių spondilioartrozė, krūtinės V–XII slankstelių Šmorlio mazgai, krūtinės XI – juosmens IV slankstelių osteofitai, juosmens V slankstelio dalinė spondiliolizė dešinėje.

Kapas 174. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 25–30 m. Anemijos ir skorbuto požymiai abiejose akiduobėse (*cribra orbitalia* su hemoragijomis), sugijęs dešinės pusės raktikaulio diafizės vidurio lūžis, krūtinės V – juosmens I slankstelių Šmorlio mazgai.

Kapas 177. Kaukolė ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 45–50 m. Kairiojo peties sąnario osteoartritas, daugelio slankstelių osteofitai, krūtinės VIII–X slankstelių Šmorlio mazgai, kairės pusės vieno šonkaulio lūžis.

Kapas 187. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Vyras, 40–50 m. Diseminuotos idiopatinės skeleto hiperostozės (DISH) požymiai.

Suardytų kapų medžiaga. Iš viso suardytuose kapuose aptikti 99 asmenų palaikų fragmentai. Iš jų 37 vyrai (6 – vyrai?), 27 moterys (viena – moteris?), 24 vaikai, 8 nenustatytos lyties suaugusieji, 3 nenustatytos lyties ir amžiaus asmenys. Trys blauzdikauliai pažeisti osteoperiostito (gali būti dėl sifilio, tačiau tam prieštarautų ankstyvesnis nei XV a. pabaiga paminklo datavimas).

Ši medžiaga unikali, teikianti vertingos informacijos apie XIII–XIV a. vilniečius. Duomenys dar bus pildomi ir analizuojami, tačiau jau dabar atkreiptinas dėmesys į dar du (įskaitant ankstesnių metų medžiagą – jau 3 atvejai) kaukolės nesugijusių sužalojimų aštriais įrankiais (kalavijais?) atvejus (kapai 52 ir 99) – organizuoto karinio antpuolio pasekmė; gausius skorbuto atvejus.

Vilnius, Mindaugo g. 23A (2009 m. tyrinėjimai).

7 asmenų palaikų fragmentai (5 vaikai, 1 vyras, 1 nenustatytos lyties suaugęs asmuo).

Vilnius, Mindaugo g. 27 (J. Ramanauskienės ir V. Veževičienės 2009 m. tyrinėjimai).

73 asmenų palaikų fragmentai (26 vaikai, 24 vyrai, 23 moterys, iš jų dvi – moterys?). Čia pateikiamas įdomesnės patologijos atvejų sąrašas.

Kapas 2. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Vyras, 35–40 m. Anemijos požymiai (*cribra orbitalia*) (abipus), dešinės pusės kulnakaulio osteomielitas bei ankilozė su šokikauliu.

Kapas 5. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Moteris, 30–35 m. Abiejų pusių blauzdikaulių diafizių periostito pėdsakai.

Kapas 6. Kaukolė ir skeleto fragmentai. Moteris, 45–50 m. Abiejų pusių blauzdikaulių diafizių periostito pėdsakai.

Kapas 7. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Vyras, 45–50 m. Kairės pusės alkūnkaulio diafizės apatinio trečdalio sugijęs lūžis.

Kapas 11. Kaukolė ir skeletas. Moteris, 35–40 m. Ryškūs anemijos požymiai (*cribra orbitalia*) (abipus), blauzdikaulių distalinių galų atsluoksniuojantis osteochondritas.

Kapas 13. Kaukolė ir skeleto fragmentai. Moteris, 45–50 m. Anemijos požymiai (*cribra orbitalia*) (abipus), kairiojo peties sąnario osteoartritas.

Kapas 15. Pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, 20–40 m. Dešiniojo kelio sąnario osteoartritas.

Kapas 16. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Moteris, 20–25 m. Abiejų pusių blauzdikaulių diafizių periostito pėdsakai, juosmens V slankstelio spondiliolizė ir *spina bifida*.

Kapas 17. Kaukolė ir skeleto fragmentai. Moteris, 50–55 m. Kairės pusės dilbio kaulų lūžiai (alkūnkaulio diafizės – dviejose vietose, abu sugiję; stipinkaulio diafizės – vienoje vietoje, su deformacija sugijęs), kaklo VI ir VII slankstelių osteochondrozė.

Kapas 21. Kaukolė ir skeleto fragmentai. Moteris, 40–45 m. Sugiję abiejų nosikaulių lūžiai, dešiniojo kelio sąnario vidinio krumplio atsluoksniuojantis osteochondritas, krūtinės V, VI ir IX, X bei juosmens I slankstelių Šmorlio mazgai.

Kapas 23. Kaukolė ir menki skeleto fragmentai. Vaikas, 5 m. ± 16 mėn. Skorbuto ir anemijos pėdsakai abiejose akiduobėse.

Kapas 27. Kaukolė ir skeleto fragmentai. Vyras, 20–25 m. Abiejų pusių blauzdikaulių diafizių periostito pėdsakai.

Kapas 34. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Moteris, 20–25 m. Dešinės pusės šlaunikaulio diafizės viršutinio trečdalio sugijęs lūžis.

Kapas 35. Kaukolė ir skeletas. Vyras, 35–40 m. Anemijos požymiai (*cribra orbitalia*) (abipus), krūtinės VI, VII, IX ir X slankstelių Šmorlio mazgai, krūtinės XI slankstelio kompresija.

Kapas 39. Kaukolė ir skeleto fragmentai. Moteris, 45–50 m. Dešinės pusės blauzdikaulio diafizės sunkus, deformuojantis osteoperiostitas.

Kapas 41. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Vyras, 30–35 m. Abiejų pusių blauzdikaulių diafizių sugijęs periostitas.

Kapas 44. Kaukolė ir skeleto fragmentai. Moteris, 35–40 m. Kairės pusės alkūnkaulio diafizės vidurio su deformacija sugijęs lūžis, dešinės pusės stipinkaulio sugijęs lūžis tipinėje vietoje, dešiniojo šeivikaulio sugijęs distalinio trečdalio lūžis, krūtinės VIII, X ir XI slankstelių kompresiniai lūžiai.

Kapas 47. Kaukolės ir skeleto fragmentai. Vyras, 50–55 m. Dešiniojo šeivikaulio osteoperiostitas.

Kapas 61. Apatinis žandikaulis ir pokranijinio skeleto fragmentai. Vyras, per 40 m. Abiejų pusių klubo sąnarių osteoartritas, abiejų pusių čiurnos ir pėdų sąnarių nežymus osteoartritas.

Kapas 65. Kaukolė ir skeleto fragmentai. Vaikas, 12 m. ± 30 mėn. Kaukolės sagitalinės siūlės kraniostenozė, dėl to – galvos deformacija.

Kapas 67. Dubens ir kojų kaulų fragmentai. Vyras, per 40 m. Abiejų pusių klubo sąnarių nežymus osteoartritas, dešiniojo šlaunikaulio diafizės sklerozuojantis osteomielitas proksimalinėje pusėje, dešiniojo blauzdikaulio osteoperiostitas, kairiojo blauzdikaulio ir dešiniojo šeivikaulio periostitas.

Esama istorinių nuorodų, kad šioje vietoje buvo Vilniaus skurdžių kapinės. Preliminari analizė tai lyg ir patvirtina: čia palaidotųjų žemesnis už vidutinį ūgis, labai bloga dantų būklė, gausios kitos patologijos. Tikimasi medžiagą papildyti tolesnių kasinėjimų duomenimis.

Vilnius, Šventaragio ir Universiteto gatvė sankryža (V. Kučinskaitės 2009 m. tyrinėjimai).

Greičiausiai vieno asmens kaulai (vyras, 35–40 m.).

Vilnius, Šv. Stepono bažnyčia (S. Aleksandravičiaus 2009 m. tyrinėjimai).

Apžiūrėti palaikai buvo bažnyčios viduje, po grindimis, karstuose. Iš viso tirti 35 asmenų palaikai ir jų fragmentai. Identifikuota 19 vaikų, 9 vyrai (vienas – vyras?), 6 moterys, vienas nenustatytos lyties suaugęs asmuo. Įdomesnė patologija:

Kapas 12. Skeletas. Kūdikis iki 6 mėn. amžiaus. Kauluose daug uždegiminio proceso žymių.

Atsitiktinai aptikti kaulai priklausė ne mažiau kaip 11 asmenų, t. y. 8 suaugusiems asmenims (iš kurių bent 4 buvo vyrai, 3 moterys) ir 3 vaikams (vienas 4–6 m. amžiaus).

Vilniaus Žemutinė pilis (2005–2008 m. tyrinėjimai).

Ne mažiau kaip 8 asmenų palaikų fragmentai (5 vyrai, 2 nenustatytos lyties suaugusieji, 1 moteris).

Šiame straipsnyje pateikiama tik trumpa informacija apie tirtuosius palaidojimus. Išsamios ataskaitos įteiktos objektus tyrinėjusiems archeologams. Platesni apibendrinimai būtų atskirų studijų, prijungiant ankstesnių metų tyrimų medžiagą, objektas. Visgi jau dabar galima teigti, kad Lietuvos bioarcheologijos duomenys pasipildė unikalia (Grinaičiai, Vilniaus Bokšto g. 6 ir Mindaugo g. 27) medžiaga.

The preliminary results of the anthropological material from the 2009 excavations

In all, the remains of several hundred individuals from 12 sites were examined. All of them were inhumations, one dating to the Iron Age (1st millennium AD), the rest to the Medieval and later periods. The skeletal materials were cleaned, covered with preservation materials where necessary, identified, and documented according to the standard procedures. Some were returned for reburial. A brief overview of the sites is presented. Some details provide new information or supplement already known information about the lifestyles of the communities that left specific burial grounds.

We had an opportunity to investigate a Jewish skeletal sample from (Grinaičiai hillfort *in situ* (before reburial). The data indicate a high subadult mortality, most likely due to acute infectious diseases (in the absence of any pathologies or dental signs of chronic stress). One case of congenital bilateral hip joint luxation is notable. The material from Bokšto Street 6 provided valuable information about the 13th–14th-century inhabitants of Vilnius. The high incidence of scurvy and two more cases of multiple skull lesions made by a sword without signs of healing is notable. The material from Mindaugo Street 27, possibly a 16th–17th-century Vilnius burial ground for paupers, supports this assumption (the short stature and numerous signs of enamel hypoplasia indicate chronic stress possibly related to malnutrition). More general conclusions on a specific site, region, or period should be the subject of a further, more detailed analysis that includes data from earlier excavations and takes into account the entire archaeological and historical context.